

Η Ελληνική Ξενοδοχία στα Χρόνια της Κρίσης, 2008–2018

Γιώργος Πετράκος

Γενικός Διευθυντής ΙΤΕΠ

Αν. Καθηγητής Ποσοτικών Μεθόδων, Πάντειο Πανεπιστήμιο

Χριστίνα Μπενέκη

Αν. Καθηγήτρια Μαθηματικών - Στατιστικής, Ιόνιο Πανεπιστήμιο

Σοφία Πανούση

Οικονομολόγος, Ερευνήτρια ΙΤΕΠ

ΑΘΗΝΑ 2020

Εισαγωγή

Το Ινστιτούτο Τουριστικών Ερευνών και Προβλέψεων (ΙΤΕΠ) ιδρύθηκε τον Ιούλιο του 1996, με πρωτοβουλία του Ξενοδοχειακού Επιμελητηρίου Ελλάδος (ΞΕΕ) και άλλων φορέων, οι οποίοι δραστηριοποιούνται στο χώρο του τουρισμού, με κύριο σκοπό τη μελέτη του τουριστικού τομέα στην Ελλάδα και σε άλλες ανταγωνίστριες χώρες. Από την ίδρυσή του και ανελλιπώς έως σήμερα το ΙΤΕΠ διεξάγει για λογαριασμό του ΞΕΕ την Ετήσια Έρευνα για τις Επιδόσεις των Ελληνικών Ξενοδοχείων και δημοσιοποιεί τα αποτελέσματά της σε ένα ευρύ κύκλο αποδεκτών. Η έρευνα πεδίου διεξάγεται από τα τέλη Οκτωβρίου ως τα μέσα Δεκεμβρίου και τα αποτελέσματά της παρουσιάζονται στις αρχές του επόμενου έτους, είτε στην γενική συνέλευση του ΞΕΕ, είτε σε ειδική εκδήλωση. Άμεσοι αποδέκτες των αποτελεσμάτων αυτών είναι θεσμικοί φορείς, μέλη της ακαδημαϊκής – ερευνητικής κοινότητας, τα μέσα μαζικής ενημέρωσης και φυσικά οι ίδιοι οι ξενοδόχοι.

Στην αναδιοργάνωση της λειτουργίας του ΙΤΕΠ που έγινε το 2019 επιχειρήθηκε, μεταξύ άλλων, η αναβάθμιση της μεθοδολογίας ανάλυσης των δεδομένων της ετήσιας έρευνας του Ινστιτούτου επάνω σε δύο βασικούς άξονες. Πρώτον, στην ενσωμάτωση σύγχρονων επιστημονικών μεθόδων και τεχνικών για τον έλεγχο ορθότητας δεδομένων (data validation), την εκτίμηση ελλειπουσών τιμών μέσω τεκμαρτών υπολογισμών (imputation), την εισαγωγή λογοεκτιμητριών, τη στάθμιση των αποτελεσμάτων και άλλες. Δεύτερον, στην πλήρη αξιοποίηση της έγκυρης και έγκαιρης πληροφορίας που διαθέτει το Μητρώο

του ΞΕΕ, στο οποίο είναι καταγεγραμμένο το σύνολο των νομίμως λειτουργούντων ξενοδοχείων της χώρας με τα αναλυτικά στοιχεία και τις επίσημες ταξινομήσεις για το καθένα από αυτά. Στα πλούσια και αξιόπιστα αυτά δεδομένα του Μητρώου βασίστηκε ο σχεδιασμός, η δειγματοληψία και η ανάλυση της ετήσιας έρευνας των επιδόσεων των ελληνικών ξενοδοχείων. Η νέα αυτή μεθοδολογία τυποποιήθηκε και ενσωματώθηκε στα υπόλοιπα μεταδομένα της έρευνας (έννοιες, λειτουργικοί ορισμοί, ταξινομήσεις, κάλυψη πληθυσμού, κ.λπ.) τα οποία παρουσιάζονται συνολικά στο κεφάλαιο 6 αυτής της μελέτης.

Η νέα μεθοδολογία εφαρμόστηκε στα δεδομένα της ετήσιας έρευνας από το 2008 έως το 2018. Η συνολική βάση δεδομένων του ΙΤΕΠ ελέγχθηκε ως προς την ορθότητα των δεδομένων, χρονιά προς χρονιά, και εφαρμόστηκαν ομοιογενώς τεκμαρτοί υπολογισμοί, στάθμιση αποτελεσμάτων καθώς και νέες λογοεκτιμήτριες. Τα αποτελέσματα των ερευνών αυτής της περιόδου, που χρονικά συμπίπτει με την περίοδο της Οικονομικής Κρίσης της χώρας μας, παρουσιάζονται συγκριτικά και συνολικά στην παρούσα μελέτη. Ο όρος Οικονομική Κρίση ή απλά Κρίση αναφέρεται στην Ελληνική Χρηματοπιστωτική Κρίση, η οποία επίσημα οριοθετείται από το 2009 έως το 2018. Αυτή είναι και η δεκαετία αναφοράς της μελέτης. Το 2008 συμπεριλήφθηκε στην έρευνα ως έτος βάσης για την εκκίνηση των χρονοσειρών και τον υπολογισμό των δεικτών μεταβολής, ακολουθώντας τις διεθνείς επιστημονικές πρακτικές.

Στο **Κεφάλαιο 2**, δίνεται μία συνοπτική ανάλυση των βασικών μεγεθών του Παγκόσμιου Τουρισμού την περίοδο αναφοράς της μελέτης (2008-2018). Παρουσιάζονται οι τουριστικές αφίξεις και οι εισπράξεις τόσο συνολικά όσο και κατά τις βασικές τουριστικές περιφέρειες, ήτοι Ευρώπη, Ασία-Ειρηνικός, Αμερική, Αφρική και Μέση Ανατολή. Επίσης, καταγράφονται οι ποσοστιαίες μεταβολές των βασικών μεγεθών κατά έτος αλλά και συνολικά για την δεκαετία. Στο **Κεφάλαιο 3**, επιχειρείται η αντίστοιχη ανάλυση των βασικών μεγεθών ανάμεσα στις βασικές ανταγωνίστριες χώρες της ευρύτερης περιοχής της Μεσογείου, αλλά και τα επιμέρους μερίδια αυτών επί του συνόλου των Μεσογειακών χωρών. Οι πηγές των στοιχείων που αναλύθηκαν από την ερευνητική ομάδα του ΙΤΕΠ και παρουσιάζονται στα Κεφάλαια 2 & 3 είναι οι διεθνείς οργανισμοί World Tourism Organization (UNWTO) and World Bank (WB).

Στο **Κεφάλαιο 4**, δίνεται μία παρουσίαση των βασικών μεγεθών του Ελληνικού Τουρισμού (α' μέρος) και της Ελληνικής Ξενοδοχίας (β' μέρος), όπως προκύπτει από τα στοιχεία της Τράπεζας της Ελλάδος (ΤτΕ) και συγκεκριμένα από την Έρευνα Συνόρων και από την Ελληνική Στατιστική Αρχή (ΕΛ.ΣΤΑΤ.). Τα βασικά μεγέθη του Ελληνικού Τουρισμού που αναλύονται και παρουσιάζονται είναι

οι αφίξεις, οι διανυκτερεύσεις και η διάρκεια παραμονής μη κατοίκων, καθώς και οι εισπράξεις, πληρωμές, δαπάνες ανά ταξίδι και διανυκτέρευση. Επίσης, καταγράφονται οι ποσοστιαίες μεταβολές των βασικών μεγεθών κατά έτος αλλά και συνολικά για την δεκαετία, ενώ για τα έτη 2016-2018 όπου υπάρχουν στοιχεία δίνεται και η περιφερειακή διάσταση αυτών. Η τουριστική κίνηση στα ξενοδοχειακά καταλύματα την περίοδο 2008-2018 όπως αυτή καταγράφεται από την ΕΛ.ΣΤΑΤ. παρουσιάζεται στο β' μέρος του κεφαλαίου. Τα μεγέθη που καταγράφονται είναι οι αφίξεις και οι διανυκτερεύσεις αλλοδαπών και ημεδαπών, καθώς και η πληρότητα των καταλυμάτων. Ιδιαίτερη έμφαση δίνεται στην εποχικότητα των διανυκτερεύσεων, όπου πέρα από την παρουσίαση των στοιχείων της μηνιαίας κατανομής αυτών υπολογίζεται ο συντελεστής ανισοκατανομής Gini και ο δείκτης συγκέντρωσης Herfindahl-Hirschman (HHI). Επίσης, τα μεγέθη αυτά καταγράφονται και ανά περιφέρεια για όλη την περίοδο αναφοράς της μελέτης. Το κεφάλαιο ολοκληρώνεται με τις διανυκτερεύσεις και τις δαπάνες των ημεδαπών τουριστών στο εσωτερικό και το εξωτερικό και με μία συγκριτική παρουσίαση της απασχόλησης σε επιλεγμένους κλάδους της οικονομικής δραστηριότητας τη περίοδο της οικονομικής κρίσης της χώρας.

Στο **Κεφάλαιο 5** παρουσιάζεται μία αυτόνομη μελέτη του ΙΤΕΠ για την εξέλιξη και τα χαρακτηριστικά των ελληνικών ξενοδοχείων την περίοδο 2008-2018. Αξιοποιώντας τα στοιχεία του Μητρώου του ΞΕΕ, η ερευνητική ομάδα του ΙΤΕΠ κατέγραψε και ανέλυσε α) την εξέλιξη του ξενοδοχειακού δυναμικού σε μονάδες και δωμάτια, τόσο συνολικά όσο και ανά κατηγορία (αστέρια) και περιφέρεια β) τα μερίδια των κατηγοριών και των περιφερειών στο ξενοδοχειακό δυναμικό και γ) την εξέλιξη του μεγέθους των ξενοδοχείων (σε δωμάτια), τόσο συνολικά όσο και ανά κατηγορία (αστέρια) και περιφέρεια. Η μελέτη αυτή, που έδειξε μια εντυπωσιακή αύξηση του αριθμού των ξενοδοχείων των μεγάλων κατηγοριών (4* & 5*) με αντίστοιχη μείωση του αριθμού των ξενοδοχείων των μικρότερων κατηγοριών (1* & 2*), αποτελεί τη βάση της ανάλυσης και επεξήγησης των βασικών μεγεθών της Ελληνικής Ξενοδοχίας και της εξέλιξής τους την περίοδο αναφοράς, όπως αυτά καταγράφηκαν στις ετήσιες έρευνες του ΙΤΕΠ και αναλύονται διεξοδικά στα επόμενα κεφάλαια.

Στα δύο επόμενα κεφάλαια παρουσιάζονται τα αποτελέσματα της ετήσιας έρευνας του ΙΤΕΠ για τις χρονιές 2008 έως 2018. Συγκεκριμένα, στο **Κεφάλαιο 6** παρουσιάζεται αρχικά η ταυτότητα και η μεθοδολογία της έρευνας και στη συνέχεια η ανάλυση των βασικών μεγεθών της Ελληνικής Ξενοδοχίας, η τιμή διάθεσης, η πληρότητα, το μέσο έσοδο ανά δωμάτιο και ο τζίρος των ξενοδοχειακών μονάδων. Ιδιαίτερη έμφαση δίνεται στην ανάλυση των χρονοσειρών,

στον υπολογισμό σταθμικών αριθμοδεικτών και στην επεξήγηση των αποτελεσμάτων. Στο **Κεφάλαιο 7** αναλύεται η διαχρονική εξέλιξη της απασχόλησης αλλά και του κόστους μισθοδοσίας στα ελληνικά ξενοδοχεία, τόσο συνολικά όσο και ανά κατηγορία και περιφέρεια. Η μελέτη ολοκληρώνεται με τα γενικά συμπεράσματα, όπως αυτά συνοπτικά δίνονται στο **Κεφάλαιο 8**.